

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

Ю.О. Приходько

ПРАКТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ: ВВЕДЕННЯ У ПРОФЕСІЮ

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник
для студентів вищих навчальних закладів*

Четверте видання

Київ «Каравела» 2017

ББК 88.8я73
П 47

Гриф надано
Міністерством освіти і науки України
(лист №1.4/18-Г-508 від 22.02.2008 р.)

Рецензенти:

В.І. Бондар,

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПН України,
директор Інституту педагогіки і психології
Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова;

О.І. Бондарчук,

доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології
Університету менеджменту освіти АПН України;

Т.В. Говорун,

доктор психологічних наук, професор, провідний науковий
співробітник Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України;

Л.В. Долинська,

кандидат психологічних наук, професор, завідувач
кафедри психології Інституту філософської освіти і науки
Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова.

Приходько Ю.О.

П 47 Практична психологія: Введення у професію: Навч. посібник.
4-ге вид. – К.: Каравела, 2017. – 248 с.

ISBN 978-966-222-903-5

У навчальному посібнику розкрито історію становлення практичної психології та сфери її застосування у наш час. Охарактеризовано зміст усіх видів психологічної допомоги: психологічної профілактики, психологічної діагностики, психологічного консультування, психологічної корекції, психологічної терапії. Особливу увагу приділено діяльності практичного психолога у сфері освіти. Посібник знайомить читача з особистісними та професійними якостями практичного психолога, необхідними для успіху його діяльності. У додатках наведено нормативно-правові документи, які регламентують діяльність практичного психолога у сфері освіти.

Посібник адресований студентам, які навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем “бакалавр” за спеціальностями “Практична психологія” та “Психологія”, а також викладачам та практичним психологам.

ББК 88.8я73

ISBN 978-966-2229-03-5

© Приходько Ю.О., 2017

© Видавництво «Каравела», 2017

ЗМІСТ

Передмова	7
Розділ 1. Практична психологія як галузь професійної діяльності	9
1.1. Професія психолога та її типи	9
1.2. Історія виникнення та розвитку практичної психології	12
1.3. Соціальна зумовленість розвитку практичної психології	14
1.4. Визначення практичної психології та її завдання	17
1.5. Структура практичної психології	20
Використана та рекомендована література	22
Розділ 2. Психічне здоров'я людини як проблема психологічної науки і практики	24
2.1. Сутність поняття «психічне здоров'я» людини	24
2.2. Погляди зарубіжних та вітчизняних вчених на проблему психічного здоров'я людини.....	27
Використана та рекомендована література	38
Розділ 3. Практичний психолог: вимоги до професійної підготовки та особистісних якостей	40
3.1. Професійний відбір як запорука успіху підготовки практичного психолога.....	40
3.2. Зміст та рівні професійної підготовки практичного психолога.....	42
3.3. Особистісні якості та професійні знання і вміння як визначальні чинники професіоналізму практичного психолога.....	44
3.4. Комунікативна та мовленнєва компетентності психолога	46
Використана та рекомендована література	49
Розділ 4. Основні сфери застосування практичної психології	50
4.1. Психологічна допомога сім'ї	50

4.2. Соціально-психологічний захист населення	53
4.3. Практична політична психологія.....	54
4.4. Військова та спортивна практична психологія	57
4.5. Юридична практична психологія	58
4.6. Практична психологія економіки та бізнесу	59
4.7. Медична практична психологія	60
Використана та рекомендована література	63

Розділ 5. Практична психологія у сфері шкільної освіти..... 64

5.1. Історія становлення і розвитку практичної психології освіти.....	64
5.2. Організаційні засади діяльності шкільного психолога	68
5.3. Завдання, зміст та форми роботи шкільного психолога.....	70
5.4. Обов'язки та права психолога освітнього закладу	76
Використана та рекомендована література	79

Розділ 6. Зміст та форми роботи психолога дошкільного навчального закладу..... 81

6.1. Напрями діяльності психолога дошкільного навчального закладу	81
6.2. Зміст роботи психолога з вихованцями дошкільного навчального закладу	82
6.3. Робота психолога з педагогічним колективом.....	84
6.4. Зміст та форми роботи психолога з батьками	86
Використана та рекомендована література	88

Розділ 7. Психологічна профілактика та психологічна просвіта як напрями діяльності психолога..... 89

7.1. Сутність психологічної профілактики та її спрямованість.....	89
7.2. Рівні психологічної профілактики.....	91
7.3. Завдання психопрофілактичної діяльності психолога.....	92
7.4. Зміст та напрями просвітницької та психопрофілактичної роботи психолога у закладах освіти	93

7.5. Профілактика комп'ютерної залежності.....	101
Використана та рекомендована література	103

Розділ 8. Психологічне консультування: форми, види та принципи здійснення 106

8.1. Психологічне консультування: його зв'язок із психокорекцією та психотерапією.....	106
8.2. Індивідуальна форма психологічного консультування.....	109
8.3. Етапи індивідуальної консультаційної бесіди.....	111
8.4. Групова форма психологічного консультування	114
8.5. Види психологічного консультування.....	116
8.6. Мета та завдання першої консультації.....	118
8.7. Принципи психологічного консультування.....	119
Використана та рекомендована література	121

Розділ 9. Психологічна діагностика як напрям діяльності практичного психолога..... 123

9.1. Психодіагностика як теоретична дисципліна і психологічна практика	123
9.2. Джерела виникнення та історія становлення психодіагностики	125
9.3. Тест як основний метод психодіагностики	129
9.4. Психологічна діагностика особистості.....	136
9.5. Професійно-етичні принципи здійснення психодіагностики.....	140
Використана та рекомендована література	141

Розділ 10. Психологічна корекція: її види та форми проведення 144

10.1. Загальне поняття про психологічну корекцію.....	144
10.2. Співвідношення понять „психокорекція” і „психотерапія”	145
10.3. Види психологічної корекції.....	147
10.4. Форми психологічної корекції.....	148
10.5. Методи індивідуального психокорекційного впливу	150

10.6. Групова психологічна корекція.....	151
Використана та рекомендована література	154

Розділ 11. Психотерапевтична допомога особистості 156

11.1. Місце психотерапії у діяльності практичного психолога.....	156
11.2. Головні завдання немедичної психотерапії	159
11.3. Неврози і фрустрації як об'єкти діяльності психотерапевта.....	160
11.4. Основні напрями психологічної терапії.....	162
Психоаналітична терапія.....	162
Гуманістична психотерапія.....	172
Екзистенціальна психотерапія.....	184
Гештальттерапія.....	186
Біхевіоральна (поведінкова) психотерапія	188
Використана та рекомендована література	193

Короткий термінологічний словник 195

Додатки 218

Додаток 1. Положення про психологічну службу системи освіти України	218
Додаток 2. Типове положення про Центри практичної психології і соціальної роботи.....	227
Додаток 3. Етичний кодекс психолога	234
Додаток 4. Положення про експертизу психологічного і соціологічного інструментарію, що застосовується в навчальних закладах Міністерства освіти і науки України.....	242

ПЕРЕДМОВА

Інтеграція української системи вищої освіти у європейський простір зумовлює необхідність не лише удосконалення змісту навчальних дисциплін, а й пошуку та розробки нових педагогічних технологій навчання, які б стимулювали пізнавальну активність студентів, орієнтували їх на позааудиторну самостійну роботу. Організація навчального процесу, при якій особливий наголос робиться на самостійній роботі студентів, як свідчить світова практика підготовки фахівців з вищою освітою, вимагає, з одного боку, відмови від класичної системи університетської підготовки, коли викладач транслює студентам певний обсяг знань з тієї чи іншої дисципліни і проводить екзамен, а з іншого – якомога кращого забезпечення студентів якісною навчально-методичною літературою з кожної з дисциплін навчального плану підготовки фахівця у певній галузі.

Цей навчальний посібник адресовано студентам, які навчаються за спеціальностями „Психолог” та „Практичний психолог закладів освіти”, а також викладачам дисциплін психологічного професійно орієнтованого циклу. Найбільше матеріали цього посібника можуть знадобитися студентам під час вивчення дисципліни „Введення у професію”, яку внесено до навчальних планів підготовки майбутніх психологів та практичних психологів як обов’язкову. Автор навчального посібника сподівається, що зміщені в ньому матеріали добре слугуватимуть студентам у процесі самостійної роботи над засвоєнням цієї нормативної навчальної дисципліни.

Створюючи навчальний посібник, автор намагалася наповнити його змістом, який би якомога краще знайомив студентів-першокурсників із їхньою майбутньою професією, розвивав їхнє уявлення про практичну психологію як сферу професійної діяльності, про основні види діяльності психолога, зміст роботи практичного психолога у різних сферах, його права та обов’язки. У посібнику коротко розкрито питання історії становлення практичної психології як однієї із галузей професійної діяльності людини.

Один із розділів посібника містить матеріал, який знайомить студентів із професійними та особистісними якостями психолога, володіння якими забезпечує успішність його професійної діяльності. У посібнику значну увагу приділено розкриттю особливостей діяльності психологічної служби у закладах освіти, історії її становлення та розвитку в Україні та за кордоном. Розкрито зміст, завдання і форми роботи шкільного психолога та психолога дошкільного навчального закладу, а також особливості його діяльності в інших сферах.

Нормативно-правові документи, вміщені у додатках, на думку автора посібника, не лише сприятимуть збагаченню уявлень студентів щодо змісту та особливостей професійної діяльності практичного психолога, а й формуватимуть у них почуття суспільної значущості обраної ними професії.

До кожного розділу навчального посібника подано список використаної та рекомендованої літератури, яка може слугувати студентам під час самостійної роботи. Короткий термінологічний словник, вміщений у навчальному посібнику, допоможе студентам у засвоєнні понятійного апарату психологічної науки.